

Just Košuta

(Križ, 28. oktober 1898- Trst, 28. september 1962)
zapuščina

Just Košuta se je rodil 28. oktobra 1898 v Križu pri Trstu. Po končani ljudski šoli je obiskoval nemško gimnazijo v Trstu, ki pa jo je prekinil med prvo svetovno vojno zaradi vpoklica k vojakom. Po vrnitvi se je posvetil gledališkemu študiju. Igralsko šolo je obiskoval pri Milanu Skrbinšku. Leta 1920 je K. odšel v Maribor, kjer se je šolal pri Hinku Nučiču in bil sprejet v ansambel, tamkajšnjega slovenskega gledališča.

Leta 1922-1923 se je izpopolnjeval v Dresdenu (Nemčija), vrnil se je v Trst in sodeloval pri raznih dramskih skupinah: v Trstu, Križu in na Proseku. Leta 1924 je v Trstu obiskoval filmsko akademijo in v sezoni 1924/25 deloval pri Sv. Jakobu.

Leta 1925 mu je bilo poverjeno vodstvo slovenskega gledališča v Trgovskem domu v Gorici, kjer je bil režiser in vodja Ljudskega gledališča. Nastopal je tudi v raznih vlogah kot igralec, organiziral je amaterske odre po Goriškem in prirejal režiserske tečaje. V Gorici je deloval vse do fašističnega napada Trgovskega doma leta 1926, nakar se je zaradi fašističnega pritiska zatekel v Jugoslavijo.

V tistem času (1928) je ustanovil potujoči dramski družini Soča in Istra, kjer je nastopal v vlogi igralca, režiserja in tehničnega vodje. Gledališki skupini sta bili sestavljeni predvsem iz primorskih emigrantov in so gostovali po celotni Jugoslaviji.

Od leta 1934 je nastopal kot igralec v slovenskem gledališču v Mariboru, kjer je ostal do nemške zasedbe leta 1941. Leta 1939 je bil za svoje odrske stvaritve nagrajen s prvo in drugo nagrado Umetniškega kluba v Mariboru. Po nemškem vdoru se je umaknil v Ljubljano in nastopal v Narodnem gledališču. Med vojno se je pridružil OF in bil zadolžen za tajnika celice OF za gledališke igralce, bil je odbornik Centralnega odbora OF za Štajersko ter vojaški referent Rožna dolina v Ljubljani. Leta 1943 so ga italijanske fašistične oblasti zaprle.

Košuta se je leta 1945 vrnil v Trst s pooblastilom za ustanovitev slovenskega gledališča. Ob igralskem delu je vse do leta 1947 opravljal tudi funkcijo tajnika gledališča. V jeseni 1945 je nastopil v vlogi Hlapca Jerneja, spomladi 1946 je, za 25-letnico gledališkega delovanja nastopil v Borovih Raztrgancih, nato v Goldoni-Ruplovih Primorskih zdrahah in Shakespearovi komediji Kar hočete. Nastopal je tudi na radiu in pomagal okoliškim prosvetnim društvom in dramskih skupinam. Ob Kominformu 1948. leta, je zapustil Slovensko narodno gledališče v Trstu in ustanovil Ljudski oder s katerim je nastopal predvsem po okoliških vaseh. V tem času (1949) je bil izvoljen tudi za občinskega svetovalca na listi KPI.

Od leta 1949 do 1957 je sodeloval pri Slovensko hrvaški prosvetni zvezi, oz. pri kominformistični Slovensko hrvaški ljudski prosveti. Obe zvezi sta za časa STO-ja delovali istočasno - do ponovne združitve je prišlo šele leta 1967.

V sezoni 1956/57 se je spet vrnil v Slovensko narodno gledališče in bil njegov član do avgusta 1961, ko se je upokojil.

Napisal je veliko število člankov in predavanj za prosvetna društva na Primorskem. Aktivno je sodeloval pri treh izdajah Ljudskega koledarja. Napisal je tudi nekaj gledaliških prizorov, ki so prikazali življenje na Krasu oz. v rojstnem Križu.

Umrli je v Trstu 28. sept. 1962. Ob 10-letnici njegove smrti so, na njegovi rojstni hiši v Križu, odkrili spominsko ploščo, leta 2007 pa so po njem poimenovali krajevni otroški vrtec in mu leta 2009 tam postavili doprni kip.

Fasc. 1

1. Biografija, potrdila izjave

- Biografija J.K. , fotokopija rokopisa 1946, tipkopis 1948, fotokopije, vprašalna pola, ankentni list
- izjave, potrdila, priznanja (diploma o kvalifikaciji, igralska šola 1924, 1940-1962)

- dokument o prepovedi nastopanja gledališke skupine v slovenščini, Trst, 17. feb. 1925 (fotokopija)
- 25-letnica gledališkega delovanja J.K
- dela po časovni razvrstitvi
- pismo Predsedniku združenja političnih preganjancev
- diploma za partizansko odlikovanje,
- karikatura J.K.: Ljubljana Pod lipo, 28.7.1941, čestitke, sožalje
- razni članki in fotokopije, nekrologi

2. Moja knjiga

- Moja knjiga, dnevniki, beležke, gledališki aforizmi (tipkopis)

3. Gorica 1925-1928

- gledališki list Materin greh
- članki (fotokopije in origin.)
- potrdilo o delovanju v Ljudskem gledališču v Trgovskem domu
- prispevek o goriškem gledališču (objava v gledališkem listu, tipkopis in rokopis)
- karikatura Justa Košuta (slikarja Ivana Čarga)
- katalog spominske razstave o Ivanu Čargu v Pilonovi galeriji 1999
- beležka »Teatro di massa«

Fasc. 2

4. Igralski skupini Istra in Soča 1928-1933

- potrdilo o ustanovitvi igralske skupine Soča in Istra
- izkaznica Udruženja glumaca 1921 (+ fotokopija) in potrdilo članstva
- fotografija Marija Kogoja s posvetilom + fotokopija
- fotografija igralske skupine »Soča« v Zagrebu (Deseti brat 11.12.1932)
- Glas od doma: primorska revija na rapalski dan: 12. novembra 1933 (COBISS ID= 7829837)
- članki in fotokopie člankov, fotokopija razglednice

5. Maribor (1934-1941)

- pismo datirano 14. marca 1932 v Mariboru
- nagrada za umetniške dosežke, Umetniški klub Maribor 1940
- fotokopije fotografij (portreti, gledališke vloge) članki
- seznam nastopov J.K. v Slovenskem gledališču Maribor (Slovenskega gledališke muzeja, fotokopija iz arhiva)

6. Slovensko gledališče Trst 1: upravne zadeve (1945-1949 in 1956-1961)

- Pooblastilo za organizacijo in oživljanje Slovenskega gledališča v Trstu (fotokopija) 25. maj 1945
- Dosedanje delo Slovenskega narodnega gledališča za Trst in Primorje febr? 1946
- Poziv francoskim intelektualcem 1946 + zahvala
- Owire od strani Zaveziške vojaške uprave pri ustavarjanju Slovenskega narodnega gledališča 1946
- Poročila SNG (Tajniško poročilo febr, mar?, apr. Jun. 1946, Poročilo o intervenciji za pridobitev dvoran 29. sept.1947, Tajniško poročilo jan. 1947, Zaključno poročilo sezone 1946/47, Revija Scena (korespondenca)
- Oddlok o nastavitvi za tajnika SNG Trst (+ fotokopija) 15. mar. 1947
- govor delegata gledališča na kongresu SIAU, 7. dec. 1947
- O Cankarju na Radiu Trst ,16. dec.1947
- zapisnik 3. rednega občnega zbora Sindikata SNG v Trst, 27. 1. 1949
- Razrešnica SNG1949
- O SNG v Trstu (19.4. 1958) fotokopija
- dopisovanje z gledališčem o delavnih razmerah, upokojitev

7. Slovensko narodno gledališče Trst 2: recenzije, gledališki listi,

- Jernejeva pravica (fotokopije in članek, opis dela) o prvi predstavi Slovenskega gledališča v Trstu 1945 in ob obletnicah
- Gledališki list Slovenskega narodnega gledališča za Trst in Primorje 1945/46, št. 2 in 4 (s posvetilom)
- Seznam predstav SNG od 2. 2. 1945-20. 1. 1946 (22. jan. 1946) + fotokopija

- Tako tudi bo (ob priliki današnje uprizoritve v Škednju) sez. 1946/47, uokvirjene skice trej dejanj, s podpisom A.Černigoja + 2 fotokopiji
- gledališki listi 1945/46, 1962/63 (fotokopije)
- fotokopije fotografij, gledališke recenzije, seznam gledaliških predstav (fotokopije iz gledališkega lista), članki
- za 10-letnico SNG (tipkopis in fotokopija)

Fasc. 3

8. Ljudski oder (1949-1956)

- Pripravljalni odbor za zaščito in gojenje napredne ljudske prosvete seznam (fotokopija, recenzije, poročila, prošnja hrvatskemu avtorskemu pravu - Zagreb, Kino ob morju 15. jul. 1949, program, Delo Ljudskega odra 1949, 1950, prispevek iz Ljudskega koledarja 1953, Zapisnik seje dramske komisije 27. 11. 1952, Delo Odseka za dramatiko 28.11. 1952. Ljudski oder, zapiski, Zapiski predavanja »Teatro di massa« 20-21. dec. 1951)
- fotokopije fotografij gledaliških predstav v režiji Justa Košute z opisom, gledališki listi (originali in fotokopije), (Mati, Žaromil, Cvrček ob ognjišču (+ dve skici za sceno Avgusta Černigoja), Izpod vešal, Naša kri in članki ter recenzije, Pot do zločina (ob uprizoritvu v našem gledališču 2. 7. 1948 v Škednju)
- Prosvetno društvo Vesna – Križ 1949-1961 (razni dokumenti, seznamami iger, fotokopije)

9. SHPZ

- pripravljalni odbor za zaščito in gojenje napredne ljudske prosvete
- zapisniki in poročila na raznih sejah in občnih zborih 1949-1957 (nekateri brez datuma), članek ob občnem zboru 1956
- razni prispevki o delovanju kulturnih društev
- zapisniki sej predstavnikov SHPZ in SPZ (21. 3. 1956, 22. okt. 1956, 9. 1. 1957)
- še o spomenici SHPZ
- govor ob razvitju zastave SHPZ
- pozdrav ob občnem zboru SHP - A nome degli intellettuali democratici italiani
- kratko poročilo o razvoju in delovanju SHPZ (v ital., rokopis)
- fotokopija iz časopisa Delo (Trst) o delovanju prosvetnih društev. 10. jun. 1950
- prošnja slov. kulturnih predstavnikov ZVU za graditev Kulturnega doma (1951?)
- razna vabila na dogodke
- članek Občni zbor SHPZ 1967
- izkaznica SHPZ, fotokopija, nabiralna pola - neizpolnjena (fotokopija)

10. Gledališki prizori, radijske oddaje

- Na kriški osmici
- Lov na tune v Križu pri Trstu
- O Križu in kriških ribičih (radijska oddaja)
- O Križu in Križankah (radijska oddaja)
- Med slovenskimi ribiči (zvočna slika za radio)
- Pesmi Iga Grudna (recitira J. Košuta)
- Hajdimo na trgatve v naša sončna Brda / Etko Ferjančič
- Gregorčičeva proza (Govor o želodcu)
- Velikonočna pridiga / prosto po Ivanu Preglju

Fasc. 4

11. Razni prispevki o politiki in kulturnih dejavnosti, predavanja, govori ¹

- Milanu Skrbinsku (fotokopija rokopisa), Zakaj zahtevamo priključitev, Proslava 40-letnice umetniškega delovanja Angele Rakar, Predfašistična Italija, Simon Gregorčič, Predavanje za proslavo Ivana Cankarja, Lev Nikolajevič Tolstoj, Prežihov Voranc-Lovro Kuhar, Ljudski oder v Trstu, Predavanje 10. 2. 1946: otvoritev dramskega tečaja pri Sv. Ivanu (rokopis), Slovensko narodno gledališče za Trst in Primorje (fotokopija tipkopisa), Slovensko narodno gledališče (tipkopis), Dragi poslušalci: danes je vstajenja dan, Dramska umetnost in kulturni razvoj na Primorskem (rokopis, tipkopis in fotokopija), Slovensko gledališče v Trstu 18. 7. 1946, Krivice, ki jih prosvetna društva..., O naših ribičih, Čitalnica, Naše slovensko gledališče v Trstu, Kako naj

¹Košuta ni avtor vseh prispevkov

recitiamo (rokopis), O svobodnem jugoslovanskem gledališču (odlomek), o gradnji kulturnih domov (samo str. 3) Titovska in belčkov lažikultura, Relazione politica dell'unità degli sloveni nel campo culturale, Gledališče med našim ljudstvom, Gledališče in ljudska izobrazba, Igo Gruden, Dragi Šempolajci, O mirovni pogodbi - plebiscitu (19.5.1950), Dragi Doberdobci...13. 8. 1950, Predavanje »O pomenu ljudske prosvete« 1950 (fotokopije), Kriška godba praznuje...(1952), Nikoli ni odveč ponavljati..., V 25. 10. 1953 (fotokopija rokopisa), Komunizem in napredna ljudska kultura, Govor na proslavi v Nabrežini 25.3.1955, Prešernova proslava v Križu 25. 3. 1956, E' stato un momento assai amaro ..., Nagovor ob predsedovanju pri proslavi Bazoviških žrtev 9. sept. 1953, Na ustavnem kongresu Calendario del popolo 4. 10. 1953, Bliža se kraj počinic (o vpisu v slov. šolo),

- Slovensko narodno gledališče v Trstu / Janko Traven (časopisni izrezki brez datuma)
- seznam raznih dejavnosti 1, urejeno po krajih 1949-1953 (urejeno po krajih) (zapiski, mogoče hčerke Soče)
- seznam raznih dejavnosti 2, urejeno po krajih 1949-1953 (urejeno po krajih) (zapiski, mogoče hčerke Soče)

12. Objavljeni članki

- fotokopije, članki (Slovensko narodno gledališče za Trst in Primorje, Slovensko narodno gledališče, (iz Koledarja OF 1948), Slovensko narodno gledališče v Trstu / Č. A. Šinkovec, Nekaj o čupah, Resne in šaljive o naših ribičih (iz Ljudskega koledarja 1953 fotokopije), Naloge ljudske prosvete (iz Ljudskega koledarja 1954), 50-letnica Ljudskega odra (iz Ljudskega koledarja 1955), Članek o Albertu Sirku (brez datuma),

13. Občinski svet

- volilni govor 20. 5. 1949 na Opčinah, potrdilo o izvolitvi v občinski svet 1949, govor na odprtju občinskega sveta, vprašanja in predlogi J.K. v občinskem svetu 1949-1952 (fotokopije)

Fasc. 5

14. Fotografije

- album fotografij igralca Justa Košute v gledališču (Maribor, Trst) + 1 foto velikega formata Maribor 1937
- razne fotografije o predstavah (1932-1956) fotografije brez datuma (mogoče uredila hčerka Soča Hafner)
- album fotografij pogreba J. K.

Fasc. 6

15. Razno

- razni zapiski (mogoče hčerke Soče Hafner) članki o gledališču, vabilo na odprtje razstave O slovenskem gledališču v Trstu, 13. nov. 1986, fotokopije brošure o razstavi, fotokopije prispevka Kulturna dediščina PD Opčine (iz Glasnika slovenskega kulturnega društva Tabor in knjižnice P. Tomažič in tovariši), Čokolada : drama v devetih slikah (z oznako inscipient)

16. Dramatično društvo Trst

- zapisnik Dramatičnega društva Trst 1923-1926, fotokopije (zbrala Soča Hafner)

17. Soča Hafner

- spomini na očeta Justa Košuto (pričevanja, radijske oddaje, zapis o J. K. Bogomili Kravos), biografija Soče Košute Hafner
- Društvo slovensko gledališče (poročilo na občnem zboru 22. 3. 1985, razni članki iz 80. let, občni zbor 1995: vabilo, poročilo, občni zbor 1998: vabilo, poročilo, seznam članov, občni zbor 2002: zapisnik, seznam članov, izjava, občni zbor 2004: vabilo, poročilo predsednika, vprašanje na obč. zboru, seznam članov, statut Društva Slovensko gledališče, osnutki)

Fasc. 7

18. Odretje spominske plošče

- dovoljenje občine, razni članki ob odkritju spominske plošče v Križu
- govor ob odkritju plošče (tipkopis, 2 kopiji)
- članki, 3 fotografije

19. Razstava

- vabilo Razstava o Justu Košuti v Križu 2007 in v Trstu v Kulturnem domu, 2008 (osnutek/opis razstave, pozdravni govor, dopisi, biografija, članki, DVD Just Košuta /Slovensko stalno gledališče in Sv. Križ / Nanos, karikaturi Justa Košute, članki, fotografije razstave, seznam fotografij SNG Maribor, SNG Trst, čestitke)

20. Poimenovanje otroškega vrtca in postavitve kipa

- Poimenovanje otroškega vrtca v Križu po Justu Košuti, 2007 in dovoljenje za postavitve kipa J. K., fotografije, govori in članki, 2009, publikacija Državni otroški vrtec Just Košuta - Križ : 26. maj 2007 (COBISS.SI-ID 2810604)

PODATKI O GRADIVU

vir

Varna Hafner (vnukinja Justa Košute), dec. 2024

obseg

7 arhivskih škatel

stanje

v dobrem stanju

opombe

//

ključne besede

Gledališče, gledališki prizori, Maribor, Ljubljana, Trst, Zamejski Slovenci, Politika, Kominform,

bibliografija

Primorski slovenski biografski leksikon, Velik odrski umetnik in zavzet prosvetni delavec / Neva Lukeš. - V: Primorski dnevnik. - ISSN 1124-6669. - Let. 54, št. 253 (25.X.1998), str. 14

avtor in datum popisa

Gabriela Caharija febr. 2025